

UVODNA RIJEČ

Novi broj *Vjesnika bibliotekara Hrvatske* posvećen je formalnoj obradi knjižnične građe. Izrađen je na poticaj Komisije za katalogizaciju uz podršku Stručnog odbora Hrvatskoga knjižničarskog društva i u dogovoru s uredništvom *Vjesnika bibliotekara Hrvatske*. Na sastanku Komisije održanom na 39. skupštini HKD-a u listopadu 2014. u Splitu kao gošće urednice predložene su potpisnice ovih redova, članice Komisije Ana Barbarić i Vesna Hodak. Kako je zadnji tematski broj posvećen formalnoj obradi građe, i to samo jedne vrste – elektroničke, objavljen još 2003., prije punih trinaest godina, bilo je krajnje vrijeme za novi i cjelovitiji prikaz navedene problematike. Naravno, ovo ne znači da u međuvremenu nisu objavljeni vrijedni radovi s temama iz područja formalne obrade u tzv. otvorenim brojevima *Vjesnika*, zbornicima radova, odnosno godišnjacima *Seminara Arhivi, knjižnice, muzeji*, zborniku radova *Međunarodnog skupa u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona* te zbornicima radova *Stručnog skupa Knjižnice u procijepu*. Urednički koncept ovog broja, koji sadrži pozvane i prijavljene radove, nastavlja se na spomenute publikacije čime se željelo izbjeći ponavljanje već obrađenih tema u hrvatskoj knjižničarskoj literaturi, a staviti naglasak na brojne promjene teorijske i praktične naravi vezane uz formalnu obradu različitih vrsta knjižnične građe.

Tematski broj otvara rad Mirne Willer pod naslovom *ISBD: od objedinjenog standarda prema standardu za objavljivanje bibliografskih podataka kao povezanih podataka*. Rad najavljuje i objašnjava smjer buduće preradbe ISBD-a koja bi trebala omogućiti objavljivanje bibliografskih podataka kao povezanih podataka. Riječ je, po našem mišljenju, o neizmjerljivo važnoj temi jer o uspjehu takve preradbe zapravo i ovisi sama budućnost katalogizacije kao jedne od temeljnih djelatnosti knjižnica.

Rad Kornelije Petr Balog pod naslovom *Teorijsko-povijesni pristup tumačenju korisničkog aspekta knjižničkog kataloga* daje jezgroviti, ali i sveobuhvatni prikaz najznačajnijih spoznaja vezanih uz ponašanje korisnika u odnosu na knjižnični katalog. Autorica problematizira brojne teme vezane uz načine na koji ljudi traže informacije i dolaze do njih te, što je posebno značajno, to dovodi u vezu s novim hrvatskim pravilnikom za katalogizaciju koji je u pripremi. U tom su kontekstu analizirani i korisnički postupci iz postojećih IFLA-inih konceptualnih modela, ali i iz novog nadolazećeg FRBR-LRM-a kao i iz RDA-a.

Ana Vukadin u radu pod naslovom *Novi pravilnik za katalogizaciju u kontekstu međunarodnih načela i standarda* prikazuje utjecaj brojnih međunarodnih dokumenata (modela, smjernica i standarda) na izradu novog hrvatskog pravilnika za katalogizaciju te opisuje njegov opseg, ciljeve, model i strukturu. Posebno ističemo prikaz utjecaja FRBR-LRM-a na koncepciju pravilnika te utjecaj „eferbeerizacije“ ISBD-a na strukturu odredbi u pravilniku.

Slijedi rad Vikice Semenski pod naslovom *Autorstvo i pristupnice za audiovizualnu građu* u kojem autorica naglašava vezu između problema izrade pristupnica za AV građu s činjenicom da u stvaranju takve građe sudjeluje više autora što povlači pitanja vezana uz autorstvo djela. U radu se analiziraju pojedini autorski udjeli s ciljem utvrđivanja najznačajnijeg doprinosa i odgovarajuće odgovornosti za djelo u cjelini. Rad donosi pregled određivanja autorstva audiovizualnog djela u bibliografskim standardima i pojedinim pravilnicima, te pregled zakonskih odredbi o autorstvu i autorskom pravu na audiovizualno djelo u europskom i anglo-američkom zakonodavstvu.

Rad Tatijane Petrić pod naslovom *Modeliranje bibliografske organizacije neomeđene građe prema IFLA-inim modelima* donosi rezultate istraživanja provedenog na uzorku hrvatske neomeđene građe objavljene u razdoblju od 2000. do 2011. S obzirom na rezultate istraživanja autorica predlaže model bibliografske organizacije neomeđene građe te ga uspoređuje s nekim aspektima modela FRBR₀₀ i PRESS₀₀.

U radu pod naslovom *Digitalne reprodukcije serijskih publikacija: identifikacija i katalogizacija* Danijela Getliher predstavlja i uspoređuje pristup identifikaciji i katalogizaciji *online* digitalnih reprodukcija serijskih publikacija u standardu ISSN-a te standardima ISBD i RDA. Kao uzorak na kojem se razmatra model opisa uzimaju se *online* digitalne reprodukcije serijskih publikacija koje odavno ne izlaze. Autorica prikazuje prednosti i nedostatke različitih modela opisa i postavlja pitanje primjerene razine kataložnog opisa.

Rad Sonje Pigac pod naslovom *Katalogizacija novina: pogled kroz konceptualne modele* donosi pregled definicija i odredbi IFLA-inih *Međunarodnih smjernica za katalogizaciju novina* i modula za katalogizaciju novina programa CONSER Kongresne knjižnice. Odredbe koje upućuju na postupanje s novinskim izdanjima uspoređuju se s praksom u odabranim nacionalnim knjižnicama. Autorica prikazuje i formalnu ontologiju konceptualnih modela, posebice modela PRESS₀₀, koja je prilagođena specifičnoj dinamičnoj prirodi neomeđene građe i što preciznijoj semantičkoj točnosti njezinih bibliografskih podataka.

Tanja Buzina u radu pod naslovom *Razvoj normi za deskriptivnu katalogizaciju kroz prizmu elektroničke građe* daje pregled razvoja normi za deskriptivnu katalogizaciju iz perspektive elektroničke građe, od specijaliziranog standarda ISBD(ER)-a do novog objedinjenog izdanja ISBD-a. Autorica uspoređuje neke elemente opisa „elektroničke građe“ u objedinjenom izdanju ISBD-a s ISBD(ER)-om i međunarodnim standardom *Resource Description & Access: RDA*.

U radu pod naslovom *Budućnost obrade kartografske građe u knjižnicama, arhivima i muzejima – integrirani pristup: da ili ne?* Mira Miletić Drder prikazuje razvoj standarda formalne obrade, suradnju između knjižnica, arhiva i muzeja te koncept integracije formalne obrade kartografske građe u okviru zajedničkog i jedinstvenog standarda kao jedan od smjerova kojim bi se moglo krenuti. U radu se razmatraju otvorena pitanja integracije obrade kartografske građe u različitim ustanovama te pokušava odrediti budući smjer.

Rad Nele Mrzljak i Diane Polanski pod naslovom *Bibliografski identiteti pojedinaca nastali uporabom više imena: heteronimi, egzonimi (ksenonimi), endonimi (autonimi)* obuhvaća osobe koje su uključene u stvaranje i izradu djela ili su predmet djela. Autorice prikazuju kako se može postupiti s osobom koja je ustanovila ili prisvojila više bibliografskih identiteta, pseudonima ili oblika imena: kao sa zasebnim personama s autoriziranim oblikom za svaku osobu i dodatnim nadziranim pristupnicama za neusvojene oblike imena ili kao s jednom osobom za pojedinca koja postaje autorizirani oblik, a s imenima ostalih osoba postupa se kao s neusvojenim oblicima imena pojedinca. Na različitim primjerima prikazuju se heteronimi, pseudonimi, egzonimi i endonimi te odnos pojedinih nacionalnih knjižnica u svijetu i u Hrvatskoj prema uporabi više imena za istog stvaratelja.

Robert Ravnić u radu pod naslovom *Osvremenjivanje u izradi pristupnica jedinstvenih stvarnih naslova anonimnih klasičnih djela svetih knjiga kršćanstva, judaizma, islama i zaratustrijanizma* obrazlaže problematiku i promišlja u rješavanju pristupnica povezanih s upotrebom jedinstvenih stvarnih naslova anonimnih klasičnih djela vjerskog sadržaja. Navodi članove *Pravilnika* koje je potrebno uskladiti sa suvremenim znanstvenim spoznajama, uzimajući u obzir i praksu nacionalnih knjižničarskih zajednica. Naglašava pitanje transliteracije u pripadajuće latinizirane znakove dostupne putem standarda Unicode. U radu daje primjere pristupnica za *Bibliju, Kur'an, Tanakh* i *Avestu*, te njihovih sastavnih dijelova.

Rad Irene Galić Bešker pod naslovom *Posebnosti opisa stare omeđene građe prema propisima objedinjenog izdanja ISBD-a* sagledava bibliografski

opis ručno tiskanih knjiga koji je u komplementarnom odnosu općeg i pojedinačnog. Autorica analizira pravila za opis starih omeđenih jedinica građe u skupinama 1, 4, 5 i 7. Posebnu pozornost posvećuje redoslijedu izvora podataka koji se preuzimaju u opis. U radu se također skreće pozornost na pojedinosti koje su važne za opis starih omeđenih jedinica građe, a koje su djelomice ili uopće nisu dio ISBD-a.

Katarina Vukić u radu *Primjena objedinjenog izdanja ISBD-a na opis stare knjige u odnosu na specijalizirani standard ISBD(A)* metodom komparativne analize dolazi do rezultata koji pokazuju razlike u načinu tretiranja specifičnosti stare knjige između objedinjenog izdanja ISBD-a i specijaliziranog standarda ISBD(A)-a. Autorica ističe specifičnosti stare knjige koje se javljaju u skupinama bibliografskog opisa za staru knjigu.

U radu pod naslovom *Knjižnice i glazba: glazbena građa u kontekstu promjena formalne kataložne prakse* Tatjana Mihalić bavi se specifičnostima i vrstama glazbene građe koja se danas čuva u knjižnicama, kao i problematikom njenoga formalnog opisa. Navodi primjenu konceptualnih modela i standarda koji paradigmatički mijenjaju pristup opisu knjižnične građe, što se ponajprije odnosi na konceptualni model FRBR te na novi pravilnik anglo-američke kataložne prakse RDA. Naglašava izazov kako različite standarde i modele uporabiti te odgovarajuće opisati glazbenu građu, ne samo u kontekstu ujednačenosti zapisa nego i na dobrobit zajednice korisnika.

Tinka Katić i Marijana Tomić autorice su prikaza projekta *Izrada, objavljivanje i održavanje nacionalnog pravilnika za katalogizaciju: 2014.-2016.: pregled aktivnosti i rezultata tijekom prve dvije provedbene faze*.

Vesna Hodak daje prikaz novog objedinjenog izdanja ISBD-a, pod naslovom *ISBD: International Standard Bibliographic Description. Consolidated edition*, i hrvatskog prijevoda objedinjenog izdanja *ISBD: međunarodni standardni bibliografski opis*.

Nadamo se da će ovaj tematski broj *Vjesnika bibliotekara Hrvatske* privući pozornost katalogizatora, kao i cijele knjižničarske zajednice, te poslužiti kao polazište za promišljanje o formalnoj obradi svih vrsta knjižnične građe.

U Zagrebu 26. travnja 2016.

gošće urednice Ana Barbarić i Vesna Hodak